

(Kisim Bek)
Yämagurani
Anututä ämawebeniye Isip komi
piäken nanik imagutkuko unitäno
manbiḡam

3

Yämagurani 3:1-15

Yawetä Moses epän man iwetkuk

¹ Mosestä yepmani wäpi Jetro, unitäno yawakiyeta watä it yämik täḡkukonik. Jetro uwä Midian nanik täno bämop äma. Täḡpäkaḡ kepmä kubäta yawak kome kawuki kukḡi udude yäḡ-yäḡḡat yäpmäḡ päḡku Yawe täno pom, wäpi Horep u ahäḡkuk.

² * Ahäḡpäḡ irirän Yawe täno aḡero päya keräpi pähämi gänaḡ itkaḡ kädäp mebet ude ahäḡ imiḡkuk. Ude ahäḡ imiḡirän Mosestä kaḡkuk; Päya u mebet abukopäḡ nämo ijiputkuk.

³ Ude kaḡpäḡ ḡode nadäḡkuk; Inide kubä ahätak yäk. Päḡku imata nämo ijiputak yäḡ kaḡpäḡ nadäwa yäk.

⁴ Ude yäḡpäḡ imaka u kaḡpäḡ nadäkta kuḡkuk. Kwänä Yawetä kaḡpäḡ päya u pähämi gänaḡ naniktä Mosesta gera ḡode yäḡkuk; Moses! Ude yäḡirän Mosestä yäḡkuk; Näk ḡo yäk.

---

* **3:2:** Apos 7:30-34

⁵ Ude yāwānkaŋ Yawetä iwetkuk; Tuän äbeno! Kome itanken u kudupi unita kuroŋka ärärani yāŋopmāŋpāŋ pe yäk.

⁶ Ude yāŋpāŋ ŋode iwetgān tāŋkuk; Nāk nanka tāŋo Anutu, Abraham, Aisak, Jekop tāŋo Anutu yäk. Ude yāwānä Mosestä Yawe kakta umuntaŋpāŋ iŋami dapun tāŋpipiŋkuk.

⁷ Tāŋpānkaŋ Yawetä ŋode yāŋkuk; Äma äbotnaye Isip komeken butewaki terak itkaŋ u yabāŋpāŋ-nadāŋkut yäk. Isip naniktä komi epān yāmiŋirä konām butewaki terak gera yāŋirä nadāŋpāŋ komi nadākaŋ unita nadāwätäk täyat yäk.

⁸ Unita Isip äma keriken nanik yāmagut yāpmāŋ pāŋku kome säkgāmāninik, gakaŋi taŋi nitekken yepmakta äpätat ŋo yäk. Kome uken yepmaŋpayāŋ täyat uwä Kenan, Hit, Amo, Peres, Hivi ba Jebus äbot unitāŋo kome yäk.

⁹ Nadätan? Nōwä Isrel äbot unitāŋo konām butewaki nadāŋpāŋ Isip ämatä waki tāŋ yāmik tākaŋ u käyat.

¹⁰ Unita gäk akumaŋ ku. Isrel ämawebenaye, nākŋo äbot u Isip komeken nanik yāŋ-yākŋat yāpmāŋ äbākta Ferokeŋ ku yāŋ peŋ gāwetat.

¹¹ Anututä ude iweränä Moses ŋode iwetkuk; Täga nämo yäk. Nāk ŋodewanitä jide tāŋpāŋ Ferokeŋ pāŋku Isrel ämawebe Isip komeken nanik yāŋ-yākŋat yāpmāŋ äbet?

¹² Yāwānä Anututä iwetkuk; Nāk gākkät api itde yäk. Tāŋpākaŋ imaka ŋode ahāŋirān kaŋpāŋ Anutu nākŋa gepmaŋpa kuyan yāŋ api nadāwen; Gākä Isrel ämawebe Isip komeken nanik yāŋ-yākŋat yāpmāŋ pom ŋoken äbä itkaŋ Anutu nāk api nanin oretnēŋ.

13 * Anututä ude yäwänä Mosestä ñode iwetkuk; Upänkañ näkä pänku Isrel ämawebeken ahänpäñ Nanjiye täño Anututä peñ näwet-pewän äbätat yän yäwerayän täro uwä ñode käwep api näwetneñ; Eruk niwet! Anutu u wäpi netä? Ude yänjirä jide api yäweret?

14 * Yäwänä Anututä iwetkuk; Näk ITKURONITÄ ITAT. Unita Isrel äbot ñode kañ yäwet; Wäpi Näk ITAT unitä inken näwet-pewän äbätat.

15 Ude yänpäñ ñode iwetgän täñkuk; Gäk pänku Isrel ämawebe ño kañ yäwet; Yawe, Abraham täño Anutu, Aisak täño Anutu ba Jekop täño Anutu unitä inken näwet-pewän äbätat. Wäpna Yawe uwä wäpna tärek-täreki nämo api irek. Äbot kodakitä kodaki wäpna Yawe u pen api yän yäpmän kunen.

6

Yämagurani 6:1-13

Anututä ämawebeniye komi piäken nanikyämagutta yänkuk

1 Tänpäkañ Yawetä Moses ñode iwetkuk; Eruk, Isip nanik täño intäjukun ämata jide täñ imayän nadätat u täñjira api käwen. Näñaken kehäromina terak intäjukun äma u täñpewa Isrel ämawebenaye yabä kätänpewän api kunen. Bureni, u komi mebäri mebäri terak peñ iwerira täwat kireñpewän Isip kome penpen api kunen.

2 * Ude yänpäñ Anututä Moses ñode iwetgän täñkuk; Nadätan? Näk Yawe.

---

* 3:13: Kis 6:2-3   * 3:14: Rev 1:4,8   * 6:2: Stt 17:1, 28:3, 35:11;
Kis 3:13-15

³ Näkä orajiye Abraham, Aisak, Jekop uken ahäj yämiñira Anutu kehäromi mähemi yäj nabänpäj-nadäk täñkuñonik. Tänpäkañ wäpna kudupi Yawe uwä nämo yawet täñkuronik.

⁴ Täñkañ orajiye ukät topmäk-topmäk tänpäj Kanan kome, äma äbani ude itkuño u inita biñam yäniñ kirekta yäjkehärom tañkut.

⁵ Tänpäkañ Isip naniktä Isrel ämawebe komi piäken yepmanpäpäj itkañ yäj-kähän-kähän yäjkuño unita nadäj yämiñpäñ topmäk-topmäk orajiyekät täñkuro u juku piñkut.

⁶ Unita Moses, gäkä Isrel ämawebe manna ño kañ yawet; Näk Yawe. Näk Isip komeken nanik tämagutpäñ unitä komi bäräpi tamik täkañ u gänañ nanik ketärenpäñ tepmanpa api kuneñ. Tänpäkañ jop nämo api tämaguret. Nämo, kehäromina terak Isip ämawebeta komi mebäri kubä yämiñkañ in api tämaguret.

⁷ Ude täñkañ in tänpewa näñaken ämawebenaye ude irirä näñja Anutujin api iret. Ude täñjira api nadäneñ; Yawe Anutunin ñowä Isip kome komi piäken nanik yäj-nimagurani u yäj api nadäwä täreneñ.

⁸ Ude täñkañ yäj-täñjat yäpmäj kome, orajiye Abraham, Aisak, Jekopta yämikta yäjkehärom tañkutken kuñkañ kome u injinta biñam api taniñ kirewet. Yawe näkä ude yäjkehärom täyat.

⁹ Tänpäkañ Mosestä man u Isrel ämawebe yäweränkañ upäjkañ nämo nadäj imiñkuñ. Imata, Isip kome itkañ komi piä mebäri kubä täk täñkuño unitä nadäk-nadäki täñkuräk tañpäñ penjuk.

¹⁰ Tänpäj Yawetä Moses ñode iwetgän täñkuk;

¹¹ Gäk päñku Isip nanik täño intäjukun äma u ñode kañ iwet; Fero, gäk Isrel ämawebe yabäkätäj-pewi komeka ño peñpeñ kut! yäj kañ iwet.

¹² Ude iweränä Mosestä iwetkuk; Täga yäyan. Upäjkañ näk mena bäräpi. Isrel ämawebe näkño man nämo nadäj namik täkañ upäj Isip täño intäjukun äma u iwerawä näkño manna jide ude nadäwek?

¹³ Mosestä Yawe ude iweränkañ upäjkañ Yawetä Moses kenta Aron ñode peñ yäwetkuk; Ek Isrel ämawebe ba Isip nanik täño intäjukun ämaken kuñkañ Isrel ämawebe Isip komeken nanik yämagut yäpmäj äpämañ kañ kun yäk.

12

Yämagurani 12:1-14

Pasova orekirit yäput-pekpek täño mebäri ño

¹ * Isip kome irirän Yawetä Moses kenta Aron ñode yäwetkuk;

² Komepak itkañ ñowä obañ kodaki kodaki täño yäput-pekpek komepak ude api irek.

³ Unita Isrel ämawebe kuduptagän jukuman ñode yäwerun; Komepak ñonitäño kepma 10 uken äma kubäkubä ini nädamiñi-nani inita iwoyäñpäñ sipsip nanaki kubäkubä kañ yäput.

⁴ Täñ nädamiñi-nani kubätä tom u niningän täga nämo nañ paotne yäj nadäñpäñä eruk nädamiñi-nani ätu dubiniken irani yämaguräkañ ukät bok täñiron tañpäñ kañ nañput. Nädamiñi-nani iniken namba terak ba ini kubäkubä täga nänäñi uterak kañ täñiron tañpäñ nañirä kañ paorän.

* **12:1:** Wkp 23:5; Nam 9:1-5, 28:16; Lo 16:1-2

⁵ Sipsip ba meme u tågagän. Täñ u kubä iwoyänayän täkañ uwä ämani, obañ kubä tärewani, gupi kuräki, paräm-paräm nikek nämo.

⁶ Eruk tom u watäni it yäpmän kuñirä komepak unitäño kepma 14 uken kome bipayän täñirän Isrel äbot kudup äbänpän tom u kañ däpmän yäpmän kut.

⁷ Ude täñkañ nägäri ätu yäpmänpän yot itpän tom nänayän täño unitäño yäma kukñi kukñikät gwäkiken kañ ärurut.

⁸ Eruk bipani ugän tom u kädäpken ijinkañ käräga yiskät nämo awähurani ba tokän jägämi ukät kañ nañput.

⁹ Tom tohari kodaki ba käbotken ijiwani uwä nämo näneñ. Nämo, tom u kumän ikek kädäpken ijinpän näneñ, gwäki, keru kuroñi ba koki täpun-täpun u kudup ijinpän nañ paotneñ.

¹⁰ Nañkañ ätu däkumta nämo penneñ. Nañpän ätu pewä itneño uwä kome yäneñirän kädäpken kudup pewä päñku ijinpän jin paotneñ.

¹¹ Äñnak-äñnak uwä näkä in tärepmätpän Isip nanik däpayän täyat unitäño äñnak-äñnak. Unita tom u näna yänpänä ämetpeñ kukta pidäm tañpän tuñum ñode täñput; Tek yamänpän kuroñjin ärärani täñkañ ähottaba ketjinken kañ injirut. Ude täñkañ tom u bäräneñ kañ nañ paorut.

¹² Ude täñirä bipani ugän näkä Isip kome päke u kuñkañ ämani nanak intäjukun ahäwani, äma täño ba tom täño bok kudup däpmän morewayän. Ude täñpayän täyat uwä Yawe näkña kuñatkañ Isip nanik täño anutu jopi-jopi kudup yäratpän yep-manpayän.

13 Tānpākaŋ nāgät yäma terak ärutnayāŋ tākaŋ uwä näkä ŋode kaŋpāŋ nadākta; Isrel nanik yot ŋo gānaŋ itkaŋ. Nāgät ude yabānpāŋä yot u yārepmitpāŋ Isip nanikgānpāŋ tāŋpa wawākaŋ in tepmaŋpa säkgāmān itnayāŋ.

14* Unita kepma uwä Yawe näkä piä taŋi jide tāŋ tamiŋkuro unita juku piŋpāŋ naniŋ oretta orekirit kepma kubä api irek. Intāŋo yeri ahānpāŋ ahäk tāŋ yāpmāŋ kunayāŋ tākaŋ unitä orekirit kadāni uwä kaŋpāŋ nadānpāŋ piä jide tāŋkuro u pen api juku pik tāneŋ.

15

Yämagurani 15:1-11

Moses tāŋo oretoret kap

1* Tānpākaŋ Moseskät Isrel ämawebe äbottä Yawe iniŋoret kap ŋode teŋkuŋ;

Wisikinik! Yawe uwä ämikken intäjukuninik itkuko unita kap teŋ imina! Unitä Isip nanik tāŋo komi ämakät unitāŋo hos gwägu gānaŋ yāpmāŋ äreyānpewān äpmonkuŋ.

2* Yawe uwä näkŋo kehäromina. Uwä iwan kerit terak nanik nämagutkuk. Unita juku piŋpāŋ oretoret tānpāŋ kap tek täyat.

Bureni, uwä nana tāŋo Anutuni, ba näkŋo Anutuna unita iniŋ oretpāŋ wäpi yāpmāŋ akuwa!

3 Yawe uwä äma komi. Wäpi uwä Yawe.

* **12:14:** Kis 23:15, 34:18; Wkp 23:6-8; Nam 28:17-25; Lo 16:3-8

* **15:1:** Rev 15:3   * **15:2:** Sam 118:14; Ais 12:2

- 4 Uwä Fero täño komi ämaniyekät karis uterak ämik täntän kuŋatkuŋo u bok gwägu gänaŋ yäpmän äreyänpewän äpmonkuŋ. Täŋkentäkiye tägatäga u imaka, ume naŋpän kumbuŋ.
- 5 Kumänpän mobä ude, baninik umu äpmonpakan gwägutä uwäk täŋpän itkuk.
- 6 Bureni Yawe, ketka bure käda kehäromi nikektä iwan däpmän imärii käna inide kubä täŋkuk.
- 7 Gäkä äma iwan täŋ gamiŋkuŋo u kehäromika pähap yäwonärenpän yeŋtäŋpi kuŋkuŋ.
Iwankayewä tepäraŋ ijin paot täkaŋ ude gäkŋo kokwawak kädap mebet udewanitä ijin paotpän abunigän peŋkuk.
- 8 Täŋpän gäk kokwawakka täño won taŋi pähap piän iwariri gwägu tokŋeŋ yäpmän äronpän yewa ude kukŋi kukŋi äro kehärom taŋpän itkuk.
- 9 Täŋpakan iwankayetä siwani yänkaŋ ŋode yänkuŋ; Yawat kireŋkä yärepmitpän api däpne yäk. Däpmänpän unitäŋo tuŋumi yäpmän daniŋpän nininta yäpmänitna täpuri kubä nämo api irek yäk. Wisikinik! Päip wädänpän madän jukut-jukut täŋitna api paotneŋ yäk.
- 10 Ude yänkuŋo upänkaŋ Yawe gäkä piän yäwariri gwägu gänaŋ äpmon morewäkaŋ gwägutä kudup uwäk täŋkuk. Däpmäniri ain kujat ude gwägu gänaŋ kudup baninik umu äpmonkuŋ.

11 Unita Yawe, anutu jopi bämopiken gäk ude-wani kubä nämoinik itak. Gäk kudupi ärowaniinik. Gäkno penjänekka uwä inipärik kubä. Kudän kudupi täk täyan uwä kubätä udegän täga tänañi nämö!

16

Yämagurani 16:1-15

Isrel ämawebetä ketemta yänjapinikuñ

¹ Isrel äbot päke u kuduptagän Elim kome penpen kuñtängän kome jopi kubä wäpi Sen ahänkuñ. Sen uwä Elim Sinai kome u bämopiken. U Isip penpen äbuño komepak 2 kepma 15 tärenjirän Sen kome u ahänkuñ.

² Kome jopi uken ahänpäñä ämawebe äbot päke u Moses kenta Aronken ketemta yänpäñ yänjarahutpäñ ñode yäwetkuñ;

³ Nin ñode nadäkamän; Yawetä Isip komeken itkumänken ugän nidäpuko uyaku! Bian Isip itkumänjo uwä tom ketem nininken gärip terak ijinpäñ nak täñkumänonik yäk. Täñpäkañ ektä nin kudup nakta täñpä wawäpäñ kañ kumbut yän nadänpäñ kome jopi ketemi nämoken ño yännikñat yäpmän äbumän ba?

⁴ * Ude yänjirä nadänpäñ Yawetä Moses ñode iwetkuk; Isrel ämawebe ñode yäwet; Kunum gänañ nanik ketem täñpewa iwän ude api mañ tamineñ. Mañirä kepma kubäkubä ämawebe ini-ini päñku kepma kubä unitänogän kañ yäpmäk täñput. Kädet ude terak täñpäñ-yabänjira ämawebe u näkño man u buraminpäñ api iwatneñ ba nämö?

---

* 16:4: Jon 6:31

5 Tånkañ kepma 1tä pärñku 5 ude täñtäñ kuñtäñgän kepma 6 ukenä kepma yarä täño biñam kañ yäpmäk täñput yäk.

6 Eruk ude yäwänä Moses kenta Arontä Isrel ämawebe kudup ñode yäwetkumän; Apiño bipäda ñode api kañpäñ nadäneñ; Yawetä ini Isip nanik tämagut yäpmäj äbuk.

7 Tån kwep tamimañä Yawe täño penyänek pähap, kehäromi nitek api käneñ. U yänkubit-kubit man iwetkuño u nadatak. Bureni, nekpäj nämö niwetkuñ, Yawe inipäj iwetkuñ. Nekä unitäño man buramik ämaniyatgän.

8 Ude yänpäñ Mosestä äneñi ñode yäwetgän täñkuk; Yawetä yänkubit-kubit manjin nadäj tamiko unita ini tom bipäda-bipäda tamiñkañ tami tamiwä ketem injinken gärip terak näneñta api tamik täñpek. Nadäkañ? Äma jopi nekken yänkubit-kubit yäkañ uwä Yawetä inita täñ imik täkañ.

9 Ude yäwetpäñ Mosestä Aron iwetkuk; Yawetä äma äbot päke ñonitäño yänkubit-kubiri nadatak unita yänpewi äbä Yawe ini inamiken kubäkengän irut.

10 Eruk Aron Mosestä iwetkuko udegän ämawebe yäwerän äyänutpäñ kome jopiken dapun täñpäñ kañkuñ; Yawe täño penyäneki pähap pit kubägän gubam terak ahänirän.

11 Ahänpäñ Yawetä Moses ñode iwetkuk;

12 Ämawebe ñonitäño yänkubit-kubiri uku nadäj yämit. Unita ñode yäwet; Bipäda-bipäda tom api näneñ. Tån tami tamiwä ketem iniken gärip terak api yäpmäjpäñ nak täneñ. Ude täñkañ mebäri ñode

uwä api nadäwä tumnen; Näk uwä Yawe Anutuni bureni.

¹³ Eruk bipädawä barak täpuri täpuri kome itkuŋken ugän tokŋeŋpäŋ yejämäŋpäŋ kämän patkuŋ. Täŋ tamiwä guk näburum kome itkuŋken u itkuŋ.

¹⁴ Täŋpäkaŋ guk näburum unitä keke yäŋiräwä komenita imaka kubä ketem kokok-kokok bumik unitä pat yäpmäŋ kuŋkuŋ.

¹⁵ * Parirä Isrel ämawebetä yabäŋpäŋä mebäri nämo nadäŋkuŋo unita ini-tägän näwetgäwet täŋpäŋ yäŋkuŋ; U imatäken? Ude yäŋirä Mosestä yäwetkuk; U ketem, Yawetä ini intä nakta tamitak yäk.

19

Yämagurani 19:1-25

Isrel ämawebe Sinai pom gämoriken äbä itkuŋ

¹⁻² Eruk Isip kome peŋpeŋ äbäŋirä komepak
³ täŋkuko unitäŋo kepma intäjukunkenä Isrel ämawebe Refidim kome peŋpeŋ Sinai pom ukäda kome kawukiken päbä Sinai pom gämoriken yottaba täŋpäŋ itkuŋ.

³ Täŋirä Moses Anutukät man yäŋpäŋ-nadäk täda yäŋpäŋ pom u äronkuk.

Yawe pom uterak itkaŋ Mosesta gera terak ŋode iwetkuk; Jekop täŋo oraniye, Isrel äbot u ŋode kaŋ yäwet;

⁴ Yawetä ŋode yäyak; Isip ämawebeta kudän jide täŋ yämiŋjira kaŋpäŋ nadäŋkuŋo u nadäkaŋ. Ba siäŋ taŋi taŋitä nanaki piri terak kotaŋ yäpmäŋ kuŋat

---

* **16:15:** 1Ko 10:3

täkaŋ ude in watä säkgämän it tamiŋpäŋ Isip kome uken nanik yäŋ-täŋjat yäpmäŋ näkŋa dubinaken äbä tepmaŋkuro u imaka, nadäkaŋ.

5** Unita in apiŋo näkŋo topmäk-topmäk manna u kehäromi iŋitpäŋ iwat täkaŋ u täŋpawä näkŋata iwoyawani ämawebenaye äbot ude api itneŋ. Kome pähap päke u uwä näkŋogän upäŋkaŋ u bämopiken inä näkŋaken äbotinik api itneŋ.

6* Ba inä kudupi äbot, bämop äma piä täŋpani ämawebenaye ude api itneŋ. Isrel ämawebe man ude kaŋ yäwet.

7 Yawetä man ude iwet morewänkaŋ Moses pom u penpeŋ äpä Isrel ämawebe täŋo intäjukun ämaniye yäŋpäbä yepmaŋkaŋ Yawetä jukuman iwetkuko u kudup yäwetkuk.

8 Yäwerirän ämawebe kuduptagäntä ei-gera yäŋpäŋ yäŋkuŋ; Yawetä yäŋkuko udegän iwatpäŋ kudup api täne yäk. Ude yäwawä Mosestä ämawebe täŋo man u yäpmäŋ päŋku Yawe iwetkuk.

9 Iweränä Yawetä Moses ŋode iwetkuk; Moses, gäk nadätan? Näk gubam täboritä uwäk täŋ namiŋirän gäkken äbäŋpäŋ man yäŋpäŋ-nadäk täŋitda ämawebe kaŋ nadäwut. Ude tänayäŋ täŋo uyaku kadäni kadäni gäkä man yäŋiri bureni yäŋ api nadäk täneŋ.

10 Ude yäŋpäŋ Moses äneŋi ŋode iwetkuk; Gäk ärmonkaŋ ämawebe yäwerikaŋ apiŋokät kwepkät kudupi itpäŋ näk nanin oretta ini gupi ba teki imaka, kaŋ ärutpak taŋpäŋ täŋtuŋum tawut.

11 Ude täŋkaŋä kepma yaräkubä unitawä pidäm

---

* 19:5: Lo 4:20, 7:6, 14:2, 26:18; Tai 2:14 * 19:5: 1Pi 2:9 * 19:6: Rev 1:6, 5:10

taŋpāŋ kaŋ irut. Imata, kepma unitawä näk Sinai pom terak äpä irira ämawebe api nabäneŋ.

12 * Täŋpākaŋ ämawebetä näk dubinaken nämo ämneŋta бага pom mebäriken kaŋ peŋ äyāŋut. Baga u äma kubätä nämoinik kejapek. Nämo, pom terak nämo äroneŋ, ba dubiniken imaka, nämo kuneŋ. Täŋ kubätä pom u yewänä kumāŋ-kumāŋ kaŋ urut.

13 Äma udewani ketjintä nämo inŋitpāŋ utneŋ. Nämo, mobä ba bohamtä bankentä kaŋ utpewä kumbän. Äma ba tomta bok yäyat. Kädet uterakgän kaŋ däput. Täŋpākaŋ womat mämä nadāŋkaŋ ugän ämawebe pom terak täga api äroneŋ.

14 Yawetä ude iweränkaŋ Moses pom terak äpäŋpāŋ ämawebe Anutu inŋamiken kudupi itneŋta yäwetpāŋ yäwoŋärek täŋpānkaŋ pāŋku teki ärutpak taŋkuŋ.

15 Täŋpāŋ yäwetkuk; Kepma yaräta tuŋum täŋ yäpmāŋ kuŋpāŋ kepma 3 uken jop kaŋ itsämbut. Täŋkaŋ apiŋokät kwep uwä äma kubätä webenikät bok nämo pätden.

16 * * Eruk kepma yarä tärewänkaŋ kubä täŋo tamimaŋ pom terak gubam gwägätpāŋ yäpä iromāŋ täŋirän u gānaŋ womat mämä pähap ahāŋirän nadāŋpāŋ ämawebe kuduptagän pom dubiniken itkuŋo u nadāŋpāŋ umuntaŋkaŋ dädäri kwaiŋkuŋ.

17 Ude täŋirä Mosestä Anutu kakta ämawebe yāŋ-yākŋat yäpmāŋ pāŋku pom gämoriken yepmaŋpāŋ itkuŋ.

---

* 19:12: Hib 12:18-20 * 19:16: Rev 4:5 * 19:16: Lo 4:11-12

¹⁸ Eruk Yawetä pom uterak kädäp mebet gänaŋ äpäŋirän gupetä pom u kumän uwäktäŋ kämän patkuŋ. Gupe uwä kädäp pähap täŋo gupe ude äroŋirän pom u bumta kwaiŋkuk.

¹⁹ Täŋirän womat mämä taŋitä taŋi pähap yäŋkuk. Ude täŋirän Mosestä Anutu man iwerirän Anututä kowata iromäŋ mämä terak iniŋ yäŋkuk.

²⁰ Ude täŋkaŋ Yawe uwä päpä Sinai pom u miŋgupi terak itkaŋ Mosestä ärokta gera yäŋkuk. Gera yäŋpewän Moses äroŋkuk.

²¹ Ärowänä Yawetä iwetkuk; Gäk äneŋi äpmonkaŋ ämawebe jukuman kehäromi ŋode yäwet; Kubätä näk nabäkta бага nämoinik irepmirek. Ude täŋpäŋä mäyaptä api paotneŋ.

²² Nadätan? Bämop äma ätu Yawe näk dubinaken äbäk täkaŋ u imaka, iŋamnaken kudupi itta tuŋum täneŋ. Nämo täŋpäwä kowata api yämet yäk.

²³ Yawetä ude yäwänä Mosestä kowata ŋode iwetkuk; Gäkŋa jukuman kehäromi niwetkuno unita ämawebe ŋo täga nämö ämneŋ. Pom unita nadäna kudupiinik täŋpäpän бага pen äyähutta gäkä niwetkun yäk.

²⁴ Ude iweränä Yawetä iwetkuk; Täga. Gäk äpmonkaŋ Aron imagurikaŋ äbun. Täŋpäkaŋ bämop ämakät ämawebeniye kubätä бага u irepmitpen pom terak nämö ämneŋ. Täŋ ude täŋpäwä kowata api yämet yäk.

²⁵ Mosestä man u nadäŋpäŋä äpmo ämawebeken man Yawetä iwetkuko u kudup yähähäŋpäŋ yäwetkuk.

Yämagurani 20:1-26

Baga man 10

- ¹ Tänpäkan Anututä man ñode kudup yäjahänpän yänkuk;
- ² Näk Yawe Anutujin. Näkä Isip komeken komi epän keriken nanik ketäreñpän tämagutkut.
- ³ Unita in näk kubägan näwat täkot. Imaka ätuta nadänjirä anutu ude nämo täñpek.
- ⁴⁻⁵ * * Imaka kubä täño mäjoni täñkan nämo iniñ oretneñ, imaka kunum terak, ba kome terak ba gwägu gänañ uken nanik kubä täño mäjoni täñkan gwäjin äpmon imiñpän nämo iniñ oretneñ. Nämoinik, Yawe Anutujin näkä imaka kubätä näkño kome yäpmäktä bitnäkinik täyat. Nadäkan, ämawebe näka bitnäk täkan unitäño momi täño kowata nanakiye ba äbekiye oraniye kämi ahän yäpmän äronayän täkan uterak api däpmän tärewet.
- ⁶ Täñ ämawebe bänepitä näkken penpän manna buramik täkan u mäyapinikta nadän yämiñpän säkgämän täñ yämik täyat.
- ⁷ * Täñkan Yawe Anutujin wäpi nämo täñpä waneñ. Wäpi täñpä wanayän täño uwä mankenta biñam api täneñ.
- ⁸ * Täñpäkan Sabat u pewä kudupi kan irän.
- ⁹ * Täñkan epän täñ päñku kepma 6 uken kan täjtärewut.

---

* **20:4-5:** Kis 34:17; Wkp 19:4, 26:1; Lo 4:15-18, 27:15   * **20:4-5:**
 Kis 34:6-7; Nam 14:18; Lo 7:9-10   * **20:7:** Wkp 19:12   * **20:8:** Kis
 16:23-30, 31:12-14   * **20:9:** Kis 23:12, 31:15, 34:21, 35:2; Wkp 23:3

- 10 Upäñkañ kepmä namba 7 uwä Yawe Anutukatä orek itta yäpmäñ daniwani. Unita kepmä uken epän kubä nämo täneñ. In ba nanakjiye äpetjiye, watä ämawebejiye, ba yawakjiye, ba äma kudupitä intä komeken itneño u epän nämo täneñ.
- 11 * Yawe uwä kepmä 6 epän täñpäñ kunum bibik ba gwägu pähap, ba imaka u gänañ ba uterak pätkañ u kudup pewän ahäñkuñ. Täñpäñ kepmä 7 uken itpäñ-nadäk täñkuk. Unita Yawe uwä Sabat unita kon täñpäñ kudupi yäñkuk.
- 12 * Täñpäkañ menjiye nanjiye orañ yämik täkot. Üde täñpäñ Yawe Anutujin näkä kome tamayäñ täyat uken kadäni käronji api it yäpmäñ äroneñ.
- 13 * Täñkañ äma kumäñ-kumäñ nämo däpneñ.
- 14 * Nädapi in kubokäret nämo täneñ.
- 15 * Kubota nämo täneñ.
- 16 * Notjiye jop manman terak manken nämo yep-manenñ.
- 17 * Äma kubä täño eni, webeni, epän ämawebeniye ba yawakiye ba tuñumi ätu yabäñgärip nämo täneñ.

---

* **20:11:** Stt 2:1-3; Kis 31:17   * **20:12:** Lo 27:16; Mat 15:4, 19:19;

Mak 7:10, 10:19; Luk 18:20; Efe 6:2, 3   * **20:13:** Stt 9:6; Wkp 24:17; Mat 5:21, 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jem 2:11

* **20:14:** Wkp 20:10; Mat 5:27, 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jem 2:11   * **20:15:** Wkp 19:11; Mat 19:18; Mak 10:19; Luk

18:20; Rom 13:9   * **20:16:** Kis 23:1; Mat 19:18; Mak 10:19; Luk

18:20   * **20:17:** Rom 7:7, 13:9

18* Eruk āmawebetä yäpä iromāḡ tājirān u gānaḡ womat māmā yājirān nadāḡpāḡ kaḡkuḡ; Gupe pāhaptä pom u uwāk tājirān. Ude kaḡpāḡ bumta umuntaḡpāḡ kwaiḡpāḡ pom u dubiniken nāmo itkuḡ. Ban itkuḡ.

19 Ban itkaḡ Moses iwetkuḡ; Gākḡa niwet yāk. Anututä ini niwerirān nadāḡpāḡ kumne yāḡpāḡ umuntākamāḡ yāk.

20 Ude yājirä Mosestä yāwetkuk; Umuntāneḡtawä. Anututä in mani buramiḡpāḡ gāmorikengān itpeḡ kuḡatkaḡ momi wari nāmo tāneḡta tāḡpāḡ-tabākta äbatak.

21 Ude yāwetkuko upāḡkaḡ āmawebe ban pen irirä Moses inigān Anututä itkukken gupe kubiri pāhap u dubiniken kuḡkuk.

22 Tāḡpākaḡ Yawetä Isrel āmawebe yāwetta Moses ḡode iwetkuk; Yawetä ḡode yāyak yāḡ kaḡ yāwet. Nāk kunum gānaḡ itkaḡ inkät man yāḡpāḡ-nadāk tāḡkumāḡo u kaḡpāḡ nadāḡkuḡ.

23 Unita nadāwut. Inä gol ba siliwapāḡ anutu jopi tāḡpāḡ nāmo yāniḡ oretneḡ. Nāmo, nāk kubāgān naniḡ oretneḡ.

24 Unita nāk naniḡ oretta bukä kubä komepāḡ tāneḡ. Tāḡkaḡ uterak ārawa tāḡ namikta sipsip bulimakau dāpmāḡpāḡ ijiḡpewä jibutpeḡ kuneḡ. Ba näkkät āmawebe inkät bānep kubāgān itta ude tāneḡ. Tāḡkaḡ nāk naniḡ oretta bāḡup kubākubä iwoyāwayāḡ tāyatken nāk naniḡ orerirä äbä iron api tāḡ tamet.

25* Tāḡ nāk naniḡ oretta bukä mobāpāḡ tāḡpāḡä mobä āmatä madāwanipāḡ nāmo yāpmāḡpāḡ tāneḡ.

* 20:18: Hib 12:18-19 * 20:25: Lo 27:5-7; Jos 8:31

Nämo, mobä ain kujat piä tänpänpän madänayän täno uwä näk inamnaken mobä u näkno piä täkta kudupi nämo irek, jirañ ude tänpök.

²⁶ Tänpäkan nnode imaka nämo täneñ; Bukä karoni boham, punininik nämo täneñ. Ude tänpän u äronpän iron namikta terak imaka täñkan u terak äronirä äwänjin käneñta.

24

Yämagurani 24:1-18

Yawetä ämawebeniyekät topmäk-topmäk täñkuk

¹ Yawetä Moses nnode iwetkuk; Gäk, Aron, Nadap, Abihu-kät Isrel äbot täno äma ekäni ekäni ätu, 70 ude yämagurikan näkä itatken pom terak no abut. Täñkan dubina-ken-inik nämo ämneñ. Nämo banban itkan gwäjij äpmonpän naniñ oretneñ.

² Täñkan Moses, gäkägän dubinaken täga äben. Äma ätu u dubinaken nämoinik ämneñ. Ba ämawebe imaka, pom mebäriken umugän itneñ.

³ Ude iweränä Moses u ämawebe itkunken u päñku Yawe täno meni jiap ba бага man u kudup yäwerirän ei-gera tänpän yänkuñ; Yawetä man yänkuko u kudup api täñ morene yän yänkuñ.

⁴ Ude yänirä Mosestä Yawe täno man u kudup kudän täñ moreñkuk.

Ude tänpän eruk tamimañ yänje-yäneta Mosestä pom mebäriken kuñkan Yawe iniñ oretta mobä bukä kubä täñkuk. Ude tänpän mobä karoni 12 yäpmänpän Isrel äbot 12 unita iwoyänpän äneñpän pek täñkuk.

⁵ Ude tänpän Isrel äma gubañi ätu peñ yäwet-pewän Yawe iniñ oretta tom ätu däpmän ijinkuñ.

Tänpän Isrel ämawebetä Anutukät bänep kubägan itta bulimakau gubañi ätu däpmänpän ijikgän täñkuñ.

⁶ Ude täñirä Moses tom unitäño nägäri yäpmpän ätu gäpeken piñkañ ätu uwä mobä bukä terak kwarut ibatkuk.

⁷ Ude täñkañ topmäk-topmäk täño man kudän, kudän täñkuko u yäpmpän ämawebeta danin yämän nadänkuñ. Täñirän yänkuñ; Yawetä man yänkuko u kudup kañ buramiñpäñ täna yäk.

⁸ * Ude yänirä Mosestä nägät unitäño moräki yäpmpän ämawebe terak kwarut yabatkañ yänkuk; Nägät ñonitä topmäk-topmäk Yawetä inkät täñkuko u täñkehärom täyak. Täñkañ topmäk-topmäk uwä бага man kudup apiño tamitak uterak yengämä pewani yäk.

⁹ Tänpäkañ Moses, Aron ba Nadap kenta Abihu ukät Isrel täño äma ekäni ekäni 70 ukät pom terak äronkuñ.

¹⁰ Äro Isrel äbot täño Anutu kañkuñ. Täñkañ kuroñitä yeñ irani mobä gwäki ärowani, kunum udewani, kwawani pähap.

¹¹ U Anutu kañkuño upänkañ Anututä Isrel täño intäjukun äma u nämo däpuk. Nämo, u Anutu injamiken itpän ukengän ketem ume nañkuñ.

Moses Sinai pom terak äronkuk

¹² Eruk ude täñkañ Yawetä Moses iwetkuk; Gäk näkä itatken pom terak ño äbänkañ dubinaken it. Äbä iriri näkä бага manna kudup ämawebe

---

* **24:8:** Mat 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1Ko 11:25; Hib 9:19-20, 10:29

yäwetpäñ yäwoñärenjiri nadäñpäñ iwatta u mobä pipiyäwani yarä terak kudän täñkuro u gamayäñ.

¹³ Ude iwerirän Moseskät piä ämani Josuakät tunum täñpänkañ Moses uwä Anutu täño pom terak äronkuk.

¹⁴ Ärowayäñ täñkañ äma ekäni ekäni itkuño u man ñode yäwetkuk; Inä kome itkamänken ñogän itkañ nehta itsämänkot. Nadäkañ? Aron kenta Hur itkamän unita bämopjinken duñwewek ahäwäwä äma yarä uken kwäkañ unitä api ket utdeñ.

¹⁵ Mosestä ude yäwet paotpänä Sinai pom terak äronjirän gubamtä pom u uwäk täñkuk.

¹⁶⁻¹⁷ Täñjirän Yawe täño penyäneki kehäromiiniktä pom terak ahänkuk. Ahänjirän Isrel ämawebetä Yawe täño penyäneki u bankentä kañkuño u kädap mebet pom terak ijinjirän yän kañkuñ. Täñkañ gubamtä pom u uwäk täñjirän kepma 6 ude tärenkuk. Täñpäkañ kepma 7 unitawä Yawe gubam bämopiken naniktä Mosesta gera yänkuk.

¹⁸ * Mosesta gera yäñpewän Moses gubam gänangän pom miñgupi terak äronkuk. Äro u kepma bipani 40 ude itkuk.

32

Yämagurani 32:1-14

Bulimakau wärani golpäñ täñkuñ

¹ * Moses pom terak kadäni käroni irirän ämawebe nadäwätäk täñpäñ päñku Aron it gwäjinpän ñode iwetkuñ; Moses, Isip komeken nanik nimagurani u jide ahän imitak u nämo

---

* **24:18:** Lo 9:9   * **32:1:** Apos 7:40

nadākamāṅ unita gāk anutu kubā intājukun it niniṅpāṅ nimagutta tāṅ nimi.

² Ude iwerāwā Arontā ṅode yāwetkuk; Eruk, we-bejiye ba āpetjiye nanakjiye tāṅo jukuwabik golpāṅ tāṅpani u yāpmāṅ ābut.

³ Ude yāwerānā āmawebe kudup jukuwabiki ketārenpāṅ Aronken yāpmāṅ kuṅkuṅ.

⁴ * Yāpmāṅ pāṅku imāwā kādāpken ijiṅpewān murākaṅ upāṅ yāpmāṅpāṅ bulimakau nanaki wārani kubā tāṅkuk. Tāṅpāṅ iṅamiken peṅjirān āmawebe unitā ṅode yāṅkuṅ; Isrel āmawebe, ṅo kawut! ṅowā Isip komeken nanik nimagurani anutunin uba yāk.

⁵ Ude yāṅjirā Arontā kaṅpāṅ bulimakau dubiniken mobā bukā kubā tāṅpāṅ ṅode yāwetkuk; Kwep āṅnak-āṅnak pāhap tāṅpāṅ Yawe api iniṅ oretne yāk.

⁶ * Eruk patkuṅo kome ket nāmo yāṅjirān āmawebetā tom yāpmāṅ ābāṅpāṅ ātu gupe kābāṅi nīkek ijikta dāpmāṅit, ātu dāpmāṅpāṅ Bānep Kubāgān Tāṅpāṅ Itta āṅnak-āṅnak tāṅkuṅ. Ude tāṅpāṅ maṅit itkaṅ ketem ume pāhap naṅkaṅ eruk akuṅpāṅ tāṅoret wakiwaki tāṅkuṅ.

⁷ Ude tāṅ irirā Yawetā Moses iwetkuk; Āmawebe Isip komeken nanik yāmagutkuno u kudān waki mebāri mebāri tāṅ itkaṅ unita bārāṅek āpmo yabā!

⁸ Āmawebe uwā kadāni kāroṅi nāmo itkaṅ kādet iwatta yāwetpāṅ yāwoṅāreṅkuro u māde ut imiṅpāṅ anutu jopi bulimakau wārani kubā tāṅkuṅ. U gwājiṅ āpmon iimiṅpāṅ tom dāpmāṅpāṅ

---

* 32:4: 1Kin 12:28; Apos 7:41   * 32:6: 1Ko 10:7

ijin iminjan node yakan; Isrel amawebe, nowä Isip komeken nanik nimagurani anutunin yak.

⁹ Yawetä ude yanpan Moses node iwetgan tanjuk; Amawebe nonitajo mebäri nadatat. Uwä gwäki kehäromi.

¹⁰ Unita nabä kätanjiri kokwawakna pahaptä amawebe Isip komeken nanik yamagutkuno uterak kan ärowän. Amawebe u kuman-kuman däpmakta nadatat yak. Ude tanjan gak ba äbekaye oran kayeta nadan taminjira äbot tani pahap kubä api itnen.

¹¹ * Ude yaniran Mosestä Yawe Anutuni butewaki man node iwetkuk; O Yawe, kokwawakatä amawebekaye imata jop tanpan wanen. Amawebe uwä kehäromika pahap terak Isip komeken nanik yamagutkun.

¹² U tanpi wawawä Isip naniktä node api yänen; U ka! Anutunitä tanjaknarani terak yamagutpan pom terak kuman-kuman däpmanjira kuduptagan paotnik kan tanput yan nadanpan yan-yaknat yäpman kunjuk yan api yänen. Ude yanira nämö api tagawek. Unita Yawe, kokwawakka pahap uwä kan pe. Nadak injitan u mäde ut iminpan amawebekaye nämö tanpi wanen.

¹³ * Watä amakaye biani Abraham, Aisak ba Jekop unita juku pi. Ba gakan wäpka terak yankehäromtak man node yawetkuno unita imaka, juku pi; Näkä nadan taminjira äbekaye oran kaye mäden ahänayän takan uwä guk jiran ude api ahänen. Ude tanpan äbekjiye orajiyeta kome päke no yäpmakta iwoyän yaminjuro u yaminjira inita binjam tarek-tareki nämö api irek.

* **32:11:** Nam 14:13-19   * **32:13:** Stt 22:16-17, 17:8

14 Mosestä ude iweränä Yawe nadäk inġtkuko u mäde ut iminġpäŋ täŋpäwak ämawebeniyeken pewän ahäkta yänġkuko u nämo täŋkuk.

34

Yämagurani 34:5-9

Yawetä iniken wäpi ba mebärini yänahänġkuk

⁵ Eruk Yawe gubamtä uwäk täwänkaŋ Mosestä itkukken u äpäŋpäŋ iniken wäpi Yawe yän yänahänġkuk.

⁶ * Ude täŋpäŋ Moses inġami käda kuŋpäŋ ŋode yänahänġpäŋ iwetkuk; Näk Yawe! Näk butewaki ba orakorak mähe mi, kokwawak bäräŋeŋ nämo täk täyat. Iron kädet näkken tokŋek pat täyak. Ba ämawebe nadäŋ yämikinik täŋpäŋ nämoinik yepmak täyat.

⁷ Näk ämawebenaye äbot bumta itkuŋotä ahän yäpmän kunayän täkaŋ unita iron pähap täŋ yäminkurotä pen api täŋ yämet. Unitäŋo momi wakiwaki ba peŋawäki peŋ yämik täyat. Täŋ ämawebe näk mäde ut namiŋpäŋ iniken nadäk iwatpäŋ kuŋat täkaŋ u nämo yabän koreŋpäŋ kowata yämik täyat. Täŋkaŋ äbekiye oraniye mäden ahänayän täkaŋ unita imaka, naniye täŋo wakinita yänpäŋ kowata api yämet.

⁸ Yawetä ude yäwänä Moses uterakgän Anutu inġamiken yäpän äpmonġpäpän inin oretkuk.

⁹ Täŋpäŋ yänġkuk; Yawe, gäk näka nadäwi täga täŋpäwä eruk gäk ninkät bok kaŋ it yäpmän kuna! Ämawebe ŋowä gwäki kehäromi, peŋawäk

---

* 34:6: Kis 20:5-6; Nam 14:18; Lo 5:9-10, 7:9-10

mebäri mebäri täŋ gamik täkaŋ upäŋkaŋ waki,
momi peŋawäknin peŋ nimiŋpäŋ gäknata biŋam
kaŋ nimagut.

Anutu Täño Man
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5